

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Schriften - Cod. St. Peter pap. 52

Cicero, Marcus Tullius

[S.l.], [1476]

M. Tullius Cicero: Cato maior de senectute

[urn:nbn:de:bsz:31-17439](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-17439)

Nunc si quid ego adiuto. vicia ve tenuasso
dum te nunc roquit et coersat sub pectore
fipa Et qua deprimeis et qd erit puer
hact em in versibus hinc affari te o actice
quibus affatur flammia ille vno emus hant mag
cum te sed fide plenus Quiaqz texto suo non ut fla
miniu sollicitu te attice sic noctes diesqz flou em
moderatione animi tui et equitate teqz quome no
solum ab athenis depotasse s; huamitate a pdencia
intelligo Et in suspicio hinc de rebz te qbz me ipm
interdu grauius qmoueri quaru et qsolacio maio
est et in aliud tps differeda. Ruc aut mihi vido
est de senectute textu aliquid ad te coscribere. Hoc
em onere qd in qne e te tu a ia vrgete aut iam
aduetate recte senectute et te t meipm leuari volo.
Et si te id qde modeste ac sapiente sicut oia et ferret
latu ee certeso. Sed in ai de senectute aliquid scbere
vellem. tu oauerebas digno co mune q vterqz nostau
qmitter vtere. Mihi quide ita iocuda h; libri qfero
fuit ut no mo oes absteruit senectute molestias sed
effereit molle et iocuda senectute Nunqd igit
fate laudari digne potit phia cui qui parcat ome
tps etate sn molestia possit degere. H; de rebus t mlti
dixis et se dicez huc libz de senectute ad te misim
Inmez aut sermoez tduing no titonio vt aristarchus
ne paz est auctoi. infabula. s; maro cathoi seni q
maioze auctoi te hret oro. apud que letu et sapio
ne facis admian. q is ad faale se et senectute hinc qz cu
spoderem. Insi exudians videbi disputac q con
suevit ipe qz in suis libris attributo id qz hinc quacu
qstac eu fuisse p fudi qm in senectute. H; quid opz
est plua iam em ipis cathoi sermo explicat meaz
omez de senectute sententia . . .

Spe nūc admirari soleo cū hoc gajolelio veterum
xerū tuā excellētia maxie catho p̄fctoz q̄ sapias
tu vel maxie q̄ senectute tuā nunquā tibi
grauē senseri esse q̄ pleriq̄ semibz sic odiosa ē ut om̄
ethne grauius dicant sustinē. Quārem hanc s̄c
stipio et leli difficilē admirari vidēmi. Cumq̄ em̄
cū nihil op̄is inipis ē ad bñ b̄re q̄ viuendū hns
om̄s grauis ē etas. Qui at̄ oīa bona a se ipsis
petunt hns in̄ p̄t m̄lm̄ vidē qd̄ nē necessitas
affec̄t. Quos ignē ē in p̄mis senectū quā ut adi
piscant̄ oēs ad optat. eandē accusat ad ex̄tā. tāta
est ī ostia sculticia atz p̄uēptas s̄z obrep̄t aut
eā r̄iq̄ q̄ putasset. Primum quis coḡt eos falsū pu
tāe. Quid em̄ r̄iq̄ adolescentie senectū quā puericie
adoleſtencia obrep̄t. De in̄ qui m̄s ḡius ēēt hns
em̄ etas q̄uis longa cū effluxiss̄ n̄tia q̄solato per
m̄lcere p̄t scultia senectute. Quos circa si sapiētia
meā admirari solēt que ut digna ess̄ opinione
vestā n̄oq̄z ḡnōre in hoc suo sapiētibz q̄ natura
op̄taz dūc̄ tāquā dens̄ q̄m̄ ei q̄ paroz a q̄ non
reſimile ē cū c̄tē p̄b̄ etatē bñ descripti s̄t ex̄m̄
actū tāquā ab inexti poeta ēē neglectū. S̄z tñ
n̄re s̄nt ēē aliq̄ extremū t̄ tāquā in arbor̄ bacis
teroz fructibz matūte. t̄p̄stina quasi cōitū et ca
duca quod ferendū ē mollitē sapiēti. Quid enim
est aliud gigantū mole pugnāc̄ ad d̄ys n̄ natūe
repugnare

Ad qui catho gratissimū nob̄ ut ead̄ p̄ sapioe
polluc̄ar fieris si quā volū et speramq̄
quidē fieri m̄to an̄ ate didicim̄
quibz faciliē r̄acibz ingrauescente etate fieri possim̄

Aria olei p̄fctū si utaq̄ d̄m̄ ḡratū ut
dicat futurū est

Volū sane nisi molestū est catho tāq̄ aliam
longam viam confectis q̄ nob̄ q̄ ingrediend̄

3
sit istud quo perueisti videre quale sit ~~un-~~

Nam ut potes leli. Sepe em̄ interfui quibus
meorum equalium. paucis autem in paucis veteri pro
verbis facile congregat. Quas Gaius Salinator
Itemque spuris albis homines consulens non fere equalis
deplorare solebat. tum quod voluptatibus careret pro quibus
vita nullam putaret. tum quod sperneret ab eis a quibus
esset soli solus. Cum in non id videbat accusare quod
esset accusandum. Nam si id culpa senectutis accideret
eadem in usu veniret. Quasque omnibus maioribus natum quam
ego mitior agnovi senectutem sine querela. Cum se et
libidinum vident id laxatos esse non moleste ferent nisi
asus despiciant. Sed omni istius mori querelam in moribus
est culpa non in etate. Modestum enim et non difficile senes
nec in humani tollibile agunt senectute. Impotestas
autem et inhumanitas omni etati molesta est.

Est ut dicitur Cato. sed fortasse dixit quispian
tibi prope opes et copiam et dignitatem tuam tollentem
senectute videri. Id autem non posse mitius agere
est istud quidem leli aliquid sed nequaquam in isto omnia
et thestodes fert. Scipio tunc in iungo respondisse
tunc ille dixisset non eiusmodi sed patrie gloria splendore
aspectu. nec hęc inquit se propter istum esse ignobi
nec tu si atheniensis esses daretur unquam fuisset quod eodem
modo de senectute dici potest. Nec enim in summa iopia leuis
est senectus potest nec sapientia quod nec in summa
iopia non quis aptissima omnino sit sapientia et leli anima
senectute sit artes exercitantesque utuntur in omni etate et tunc
tunc dum mitius vixit mirificos effert fructus non solum
quod nunquam deseret nec in ultimo quidem tempore etate. Quamquam
id quidem maximum est verum etiam quod ista bene adte vite
mitiorque beneficiorum recordatio iocundissima est. Ego quidem
maxime inquit tunc tunc adolescentibus ita dilexi
senem ut equalem. Quod enim in nullo viis vitas quod
grammas nec senectas mores mutant. Quamquam

Scipio

eū colere cepi non admodū grande natu sed tūc iā etā
 prouectū. Anno em̄ p̄quaz p̄mū cōsul fuerat. Ego
 natu sū. tūc co q̄to cōsule adolescentulq̄ miles
 capuā p̄ueto sū. Cūtoq̄ ano p̄ ad taxenū q̄stor.
 Dem cōsilio q̄ dūeruo p̄ q̄to sū p̄eto que migratu
 gessit cōsulibq̄ iudicatio et cetero. Cū quidem ille
 admodū senex suator legis antie de donis et mu-
 neribq̄ fuit hic et bella gēbat ut adolestes cum
 plāe grandis eēt et hambate iuuentute exulta-
 te p̄aēna sua moliebat. de q̄ p̄clāe fatiaris
 n̄ ait em̄is v̄nq̄ q̄ nob̄ cūdando iſtituit rem.
 Non em̄ zumoēs p̄cebat an salute. Ego p̄quā
 magis vixi nūc glā dact. Taxenū vō q̄ vigilana
 quo cōsilio iſtituit. Cū q̄dē me audire fatinatio
 qui amisso opido fugat ī arce gloriāti atq̄ dicenti.
 Mea opa q̄ntē sibi iſtituit taxenū. Cete inquit
 ridēs s̄tam n̄ amissis nūqua iſtituit
 Nec v̄cō p̄sator armis quā m̄ toga q̄ cōsul
 utq̄ sp̄uo cōsilio collega q̄stentes gavo p̄clā
 tribus p̄ctō que adpotuit iſtituit agrū p̄rem
 gallicūq̄ v̄ritū cōs̄cōs auctoritate diuidēti.
 Augur qui tū cōs̄ dūc ausp̄ e. D̄p̄timis auspi-
 c̄is ea gēri que p̄ republice salute gērent que
 contra rē publicaz s̄erent q̄ ausp̄cia s̄erū. M̄ta
 ī eo v̄o p̄clāra ḡgnouit. Sed nichil ē mirabilis
 quā quō ī morte m̄ri filij tulit v̄ri clari
 et cōsulis. Est d̄ m̄tibq̄ v̄ri laudatō q̄ tū legis
 que p̄m̄ nō ḡtēp̄m̄. Nec vō ī luce m̄o atq̄
 ī oculis cūm̄ magnis s̄ m̄to d̄oīq̄ p̄stator.
 Cui s̄mo q̄ p̄cepta quata noticia antiquatō.
 s̄ta iur̄. Augurē m̄te eēt ut ī hōie rōno
 littere oīa m̄oria tenebat nō doctura solum
 sed etiā externa bella. Cui s̄moē ita cupide

Sp. cōsulū
 C. Flaminij

fruebar quasi diuare id quod cunctis illo extinto fore
unde dixerit neminem. Quorsu ego her tam multa de
maxio qz pfo nephas ee videt. dictu miseram
talem fuisse senectutes. Nec in oes passit ee stupores
aut maximi aut urbium expugnatores et pedestres
nauales pugnas et bella ase gestat. triumphos ror
den. Est etiaz dete et pure atz Elegate acie etate
placida ac leuis someth quale accepis platos q
vno et octogeso anno scribes mortu9 est. quilibz
sociate qui cum libru q panathenay instabi eto nona
gesio ano stupisse dz. vngas quinquenu pgea. Cui
mge leonting gorgias tenuit a ne qpleuit anos nez
vngas d suo studio atz ope cessat. Cui ad exqretu
cur tad diu velle ee invita nihil heo mag q accusam
senectute pclaru pposu et docto hoie dignu. Sua
om vicia inspictes et sua culpa i senectute qfert
qd no facebat is e9 meoer mo feri. Enia sic foit
equi spatio q sepe supmo erat olupia nuc senio
cofecto qestit Equi sole et vitois senectuti qpat sen
nectute pud que qd pbe mme poteste. Anno em
vno de vncio pa eu mote hn qfules tit9 flau
m9 a mat9 atilius facti st. Ille stupor a philippo
itez copule motu9 e. Cui ego quibz a sexagita anos
nary lege voto nica voce magna et bono latrub9
suasit9 anos septuagita nary. Tot em vix emi
ita febat duo q maxia putaba. onca pauprater
a senectute ut eis pene delctari vide. Item
tu qpletoz au for cas pso cur senect9 mixera
videa. Vnu q uacet arcb9 gerendis. Alteru
q cop9 faciat infirmu. tercia q pue pene oib9
voluptab9. Etia q paul hant. abpt amote. Curu
si plagz causaz quada cuq iusta sit vna qq videaz
Reb9 gerendis senect9 abstrah. qbz an
hns que iuuentute geru a vixib9. Nulle
ne ergo res st semles q vel infirmis cor
porib9 ad anio admixten. Nichil go agebat
quid9 maxia Nichil luag paul9 pz tu9 ostipio
sore optimi vni filij mei a tetei senes fabrian
Curu. Conuicium tu re publica q filio a audoi

defendebat ad apertum claudum senectute accidebat etiam ut
ceteris esset in eis cum summa scientia inclinat ad pacem seduliter
faciendum cum pueris non dubitaret dicere illa quae verisimilibus
profectu a. Ennio. Cuius vobis metus recteque stat solebat.
An hoc de meo sepe flexe via. Cetera quae quibus motum
enim vobis carum est. et in ipso apertum extat oro atque hanc
illo egit septem et decem annos pro altero consulatum ad inter duos
consulatus anni decem interfuit. Censorum autem consulatum pupillorum
fuit hoc quo inter pueri bello grande saepe fuisse et in
pro apertum accepit nihil apperit quae in regenda res
senectute negat siles sunt hinc quae gubernatore in navigando
age nihil dicat cum alii multos standat alii pro foros et
alii sentina exhaustat. Ille autem claudum sedeat in puppi
quae non faciat ea quae iuvenes. at vobis multa maiora et me
lud faciat non viribus a velocitatibus aut celeritate corporis
res magne gerunt sed consilio auctoritate summa quibus
non modo non orbati sed et augere senectus solent nisi
forte ego vobis quae et miles et tribus et legatus et consul
versatus sum in variis quae bellorum res nunc videtur
cum bella non gerat. at senectui quae sunt gerenda proscuro
et quomodo catagini cum nile iam diu cogitatum bellum
multo an denique de qua vereri non an desina quae
illa exspecta esse quoniam. Quod palma ut dii immor
tales sapio et spernet ut am iugas prosequi. Cuius
amore tunc hic et tunc amicus e. Sed memoria illius
viri omnes excipiet am consequentibus. Anno autem me
resore motus est novem annis pro meo consulatum cum
pro consulatus me consule creatus esset. Si quod si ad
retrosum vixisset annu senectute cum sine pertinet
Hic enim excursioe nec salu nisi eming haste a
communi gladius uteretur. sed consilio roe petentia quae nisi
essent in senibus non summi consilium moribus non apertum
pellisset senatus. Apud laude moribus quidem hinc quae
amplissimum ingratum gerit ut sit sic est appellat
senes. Quod si lege a audire vobis externa
maximas respublikas ab adolecentibus labe factas a
senibus sustentas spernet. Credo qui vram repub.

tantam amissile tam cito. Sic enim punctat ut e i emm
poete p p p c i o r u l i b r o . R e s p o n d e n t u r e t a l i a t o i p m i s
p u e i e b a t o r a t o e s n o u i s u l t i a d o l e s c e n t u l i T e m e r i t a s
e u i d e l z f l o r e t e e t a t e p r u d e n t i a s e n e s c e t t A t m e o r i a
m i n u i t c e d o n e a e x e r c a s a e t s i s u n a t a t a d i o r
t h e s t o d e s o m n i a c u i u d p r e p a t A l i d g o c e n s e t t e u
t u e t a t e p r e s s i s s q a r i s t o t e s e t h s m a c t u s s a l u t a e s o l i
t u e t a d e m n o n m o e o s n o u i q u i s u t s e t i a e o z p r e s
e t a u o s n e t p e p l e t a l e g e s r e r e o r q d a i n t n e m e m o
r i a p e r d a m h m s e m i p i s l e g e n d o i m e o r i a r e d e a m
m o d u o z n e t r e o q u e a p s e m i a u d i u i o b l i t u d q l o r o
t h e s a u z o b r u i s s e t . D i a q u e r u a t m e m i e r t r a d i m o
r i a c o s t a t u t a q u i s i b i c u i i p i d e b e a t Q u i d i u r i s c o
s u l t i q u i d p o n t i f i c a s q u i d a n g u e s q u i d p h i s e n e s
q u a m i l t a m e i n e r t m a n e t i n g e n i a s e m i b z m o p e r
m a e a t s t u d i u m t i n d u s t r i a n e q z e a s o l u i n t e l a r i s e t
h o n o r a t e v i r i s s i i v i t a e e t p u a t a e t q e t a S o p h o
d e s a d s u m a s e n e c t u t e t r a g e d i a s f e c i t . Q u i p p t e r
s t u d i u m a i r e m n e g l i g e f a t i a r e u i d e t a s p l u s i n
i u d i c i u m r o r a t u m e s t u t q u e a d m o d n r o m o c m a l e
r e m g e r e t i b z b o i s p a t e b z i n t e d i c i s o l e t . S i c i l l u d
q u a s i d e s i p i e n t e m a r e f a m i l i a i d m o u e n t i u d i c e s
T a m e n s e n e x d r e a d f a b u l a q u a i m a i b z h a b e b a t e t
p r i m e s i p p a t e d i p p u m c o l o n e s e t a t a s s e i u d i a b u s
q u e s s e q z v n i l l u d c a m e a m e d e s i p i e t t e u i d e t
Q u o t e r t a t o s e n t e n s i u d i c i u m l i b e a t o e s t A l i e g o
h u c n u h o m e r u m h e r o d s i m o i d t r i p t o r e A l i u m
q s a n d r o i s o c r a t e g o r g i a m i s t u p h i o z p r i n c i p e s
p u a g o r a d e m o c r i t u . N u p l a t o e z N u s e n o c r a t e
A l i p p e a s e o n e d e a n t e a u t e u q u e u o s e t u i d i s t
R o m e d i o g e n e s t o r u m r o e g t i n s u i s s t u d i s . O b i
m u t e s t e s e n e c t o A n i n o i b z h u s s t u d i o z a g i t a t o

vite equalis fuit. Age ut Iunia ista studia omittam
possum ex agro sabino xystros noiare romaos viros
et familiares meos quibz absentibz nunquam fere vlla
maior i agro opa fuit no ferendis no parandis
no gendis fentibz qz i alijs mijs hoc mixu
res e em ta senex qui se am no putat conuere
posse sed id i eis elaborat q si sunt ad se nihil oio
ptine. Seruit arbores q alteri scto pput ut aut pany
nr insinophodo. Pler coo dubitat agrola quis se
sit quereri cui secat sponde dno i mortalibz qui
me no mo atape her amortalibz voluerit s poster
prodesse. Et melij dno realij de senex alci scto
pssuete qz illud id edepol. senectz si mijs ali
qdqz em appotes teni cu aducis vni id satis
est q qd diu vinedo mita q no vult vult et m
ta fodasse que vult. Atz mea q no vult se ado
lestia stuxit. Illud coo id realij vnaqz dno
Cum equide in senectute hoc deputo miserimū
qz odiosū ut em adolepētuly bona indole pcedit
sentie ea etate odiosū alteri esse totū pōiq sa
prens senes delitant leuorqz est senectz corū qui
auuētute colunt et dnuqz sic adolepētū senū pre
cepte gaudet quibz ad virtutū studia dignū. nec
mijs intelligo me vob qz i vob ee iuūdos. s vob
videte ut senectz no mo languida atz incis n sit
verūdet sit oposa et se ages et molies ali tale
s quale vniuersis studij i superioe vita fuit
Quidqz est adistit aliqz tot et salone vespibus
gloriantes vides q se cotidie aliqz adistete dicit
senē fieri ut e feri q lras grecas didici senex
qz quid sit auide arripui quasi diut na sitim
exple cupies ut ea i ipa no esset. qbz maxie
me mic exple vti videte. Quod cu fecisse p
create infidibz audire velle equid et ill distere
distebat em infidibz antiq s i mēris ete elaboram

Ille nunc quidem vires desidero adolescentem is enim laetus
erat alter de vicinis senectute. non plura quam adolescentem
etiam vires thauri aut elephantem desiderabat. Quod
est homini naturae insitum eo uti debet et quod agas agere per
vires. Tunc enim vox per se est gratior quam milibus tre-
mate quod iam senex esse adlucet se exercere in-
curato videtur aspexisse suos lacertos de illac matrem
que dixisse. ac huius quid motum iam putat. Non vero tam
isti quam tu ipse rugato. Nec enim potest unquam nobili-
tatem esse si ex lateribus et lacertis tuis. Nichil per-
oibus tunc Nichil in istis amnis an tunc conmutantur.
Nichil modo publicis et assibus aquibus in civibus per-
strabebat quorum usque ad summum per se puerum est primum
deca lura orato metuo ne langueret senec-
tute. Est enim magis eius non ingemum solum sed lacertis
etiam et vicium et oio canorum illud in voce splen-
desat. Et iam nescio quo pacto in senectute quod
equid ad huc non amisi et videtur annos meos
Sed in decorum se nemo seus quod est et dimissis factis
que per se ipse sibi audientia dicitur per se completa
et mitis oro. Tunc si ipse exequi neque possit
in sapientia per se et alio. Tunc enim est iocundum
senectute sapientia studium invenit. An ne has
quid senectuti vires relinquantur ut adolescentis
docent instituat ad omne officium magis instentur
quod quidem opere quod per se per clarum. Nichil vero tunc
et gnetur et publicis sapientibus et qui tunc duo lura
emiliis et publicis affluantur conatu invenit nobis
lura fortunam videbantur. Nec vlli bonarum artium
magis non per putandi bene quibus generent vires
deserunt. Et per ita ipse desecro vicium adolescentem
vires efficitur quam per se senectute libidiosa enim
et in temperas adolescentia effectum corporis et per se
nectuti. Tunc quidem apud xenophotem e simo
que mores habuit tunc admodum senex esse negat

se unquam sensisse senectutem suam imbecilliorē factā
quā adolescentia fuisset. Ego Lucium Metellum meum
puerum quā quādragesimo post alarum consulatum pontifex
esset maximus factus viginti et duobus annos ei sacerdotio
praesentem ita bonis esse viribus quāmo tempore etate ut ado-
lescentiam non inquireret. Nichil necesse est de me ipso
non dicere quāquam est id quod senili etate meo gradu
videtur me ut apud homines sepius negotio de vir-
tutibus suis praedicet. Senia enim iam etate hominem
vinebat nec caret ei verendum ne va pedibus de
se nimis videtur aut insolens a loquax. Etiam ut
aut hominem ex eius lingua melle dulcis fluctat
oro quā ad suavitatem nullis egebat corporis viri-
bus. Et in dicitur ille grecum nunquam optat ut avarus
filius habeat deinde viros sed ut nepotes quasi avarus
non dubitat quod brevi sit troia peritura. Sed
redeo ad me quāquam ago annu et octogesimo velle
equidem id ipse posse quod curru gloria. Sed in non
quod dicitur non me quod viris esse viribus quod a miles
bello puero a questor eodem bello a quibus in hispa-
nia fuerat a quādragesimo post consulatum militans
depugnans apud Remophilas Marco Aelio
Glabrio consul. Sed in ut vos videtur non placet
me encucavit non afflexit senectus. Non curia
vires meas desiderat non vestra non curi non clu-
no hospites. Non enim unquam suum assensum veteri
illi laudatoque publico quod moerit matrem fueri senem
se diu velit esse senem. Ego vero me diu esse
senem mallem. magis quod esse senem antequam esse
Itaque neco ad huc quere me valuit cui fuerat
pauperum. At magis habeo virum quod utriusque virum
Nec vos quod tu pontifex vires habet unde
id dico illi est praesidio vobis Moderatio virum
assit et tantum quantum potest quis nitatur

ne illo quidem magno quidem desiderio virum tenebit
Olympic per stadium ingressus esse de milo cum
humeris sustinet boue vnum utrum ego has report
an pitagore si multas vires in gemi daci deus isto
bono utat dum adsit cu abspit ne zgras n forte
adolefentes pueritiam paululum etati pgressi ad
lofentiaz det rgrae Cursus e cete etate. et via
vna ne eaqz siphx suaqz cuiqz pte rpefentiaz
est data ut em infirmitas pueroz fedatib iuue
nu et grauitas id constate etate fit senectutis
matutias nale qd hz qd suo tpe papi debeat
audiu te arbitro sapio hospes tu9 huz maxims
sa que fact hodie nonogita anos nati Cum
ingressu mte pedib9 sit i equu oio no astende
Cum aut i equo ex equo no descendit nullo ymb
nullo frugoe adduci ut capite opto sit sumam
corpis i eo ee sicutate Itaqz oia exequi regis
officia et muneid Et ergo exeatato a pancia
etia i senectute qseual aliqd pristini roboris
no fit i senectute vires ne postulen qd vires
a senectute Ergo a legib9 a iustitit vacat etas
nra muneib9 hns q no possut p vi9 suscipere
Itaqz no mo quod no possut qd s n qntu possut
cogim. At mlti snt ita i bealtes senes ut nullu
offici a oino vte mng exeq possut ad id qde
no p m senectute vnu s qne valitudis. Quia
fuit i bealtes public9 affruat sliq is qte adoptat
q tenui a nlla pariq valitudie Quod ni ita
fisset altp illud cotitiss lumie ciuit Ad patē
na end magntie ai doctna vbeioz accessat.
Quid mirz qe in senib9 si rfirmi fit aliquido cu
ne id adolefentib9 effuge possit. Resistenti teli
et sapio senectuti e eius vicia diligētia co
pensanda sunt. Pugnandū naqz est taqz cotra

morbū sic q̄ senectute h̄nda ratio valitudis utend
excitatoribz modice tm̄ t̄ a potōis adhibend̄ ut
reficiat̄ vices nō opprimant̄ nec vō cōpi solū sub
ueiend̄ est s̄ mēti atq; aīo multo magis. Nā hec
q̄ n̄ tanq̄ lūmi oleū insalles extinguitur
senectute et cōpa q̄dē excitatōm fatigatōm in
geauēstut. Animi at̄ se exēcēdo leuānt̄. Sani
quos aut̄ cecūq; comit̄q; stultos senes hos s̄t̄ edulos
obliuōs dissolutos. Cūe vna s̄t̄ n̄ senectute sed
inerte ignaue sopniculoseq; senectute. Ut pe
tulātia et libido magis ē adolestētiū q̄ senū.
Sed tm̄ om̄ adolestētiū s̄ nō p̄boze. Sic ista se
nilis scilicet q̄ delirio appellat̄ s̄let̄ senū leui
ū est nō om̄s; stultoz. Quatuor robustos filios et
quinq; filias tantū domū tutas clientulas appū
regebat et senex t̄ ceteroq; Intētiū enī aim tanquā
arad hēbat nec languētes suāū bebat senectuti
Tenebat em̄ n̄ mō auctorit̄ s̄ i p̄erū i suos. Me
tuebat cū senū ferebat et liberi carē oēs hēbat
Vigebat em̄ nulla domo nob̄ patriga d̄stipna
Ita em̄ senectū hōesta ē si scipaz defendit si
mō suū r̄z p̄ nemi ē m̄cipata si v̄s ad vltimū
sp̄m d̄nat̄ in suos. Ut em̄ adolestētiū q̄ senū
aliquid sit senū inq̄ est adolestētiū aliq̄ p̄bo
Quod qui scq; cōpore senex ēē potest aīo nūq̄
erit. Neptū m̄ libe originū ē i m̄tibz oīd̄ an
nūq̄t̄ mōi m̄ta calligo. Causaz illustriū q̄sūz
defendi n̄ q̄ maxie q̄sū roeb̄ inb̄ augurū
et pontificū civile tracto m̄tū t̄ iā littere
q̄t̄ v̄tō pitagorecorūq; mōe exērende m̄oie
gea quid q̄ die d̄xerū audierū egerū om̄es.
Rabo v̄s p̄i hec s̄t̄ excitatōes i gem̄ her̄ cur
ricula mēte In h̄is desudat̄ atq; clabōans cōpe
vires nō magnope desudat̄. Assū aut̄ v̄tō
i penatū fec̄ quēb̄ v̄tōq; affec̄ res m̄tū
et diu cogitatis cas̄ tuoz cū nō cōpis v̄tō

Quasi exequi neque in me letulim meq oblatant
ca ipa cogitare quid age no possu s ut possu
fuit acta vita Sep em in his studijs labori
bqz videri no intelligi qn obrepit senectus
Ita pnd sn sensu etas senescit n subito fragi
s dntitate extinguit Se 3^a vitupa senect
q ad dicit carere voluptatibz

Proclaru mng etate si quide id au
fert nob qd d i adulescentia vicissim
Namque em optimi adulescenti vete
rem dicitur Archite tardim magni in
pmis et pclaru viri que m tradita e cum
esse adulescenti carere no qnto magis Nullu
em capualiore peste qua voluptate copus
hoibz dicebat a na data Cum voluptis
eunde libidines teme t effrenate ad poru
itarent hic patit p dicit hic reru publi
caru hic cu hostibz cla qua destina collo
qa nasti Nullu deniq sclo ntm facimus
ntm ee ad quod suscipies no libido volupte
impelleret. Stupta vo et adulteria et omie
tale flagitium nllis alijs illecebre exorta nisi
volupte Cuiqz hoc sine na sine qd deo nihil
mte prestabilij dedisti hinc dno muner
ac dono nihil ta esse iimitu q voluptate
Nec em libidie dnante tpamie locu esse
oio nez i volupte regno virtute posse co
siste Quod q magis inteli possu frige au
tanta imbebat itatid aliqne volupte copu
qnta papi possu maxia nemi sensibat for
dubiu quid ta diu dnata gaudet nihil a
gital mte n rae nihil cogitaco qsequi
posse Quo nra nihil ee ta detestali tadq
pestiferu qo quid voluptate Siquid ea ad
maior ess atz loqior oc lume ai extinguet

hec autem ponas sapientie pre eia a quo cadimo phio spuris
possumus et titus vetulis consulibus supari sunt locutus aru-
itad me archis cardis hospes noster qd a uicaria romi
pplu pmauerat se amauibus natu accepisse dicebat
Cum qd ei semod mtefussis plato athenens que tu
redrom uerpe licio emilio ac publico claudis consulibz
repro Quorsu her duo ut intelligat si volupte appi-
uari uoe et sapia no posses magna habenda esse
senectuti gram q efficit ut id no libet quod n oportet
Impedit em qsilu voluptas xoi imita ac mte ut
ita dicit ppaugt olos n h vllud cu vte gmerau
Annoto feri et fortissi vntion flamin frem luuam
flaminu osenatu ei coru septu anis p qz qul fuisse
Bz nondid putam libidine Ille em cu ess qul in
gallia exhortatq quiuio asorto ut seueri ferret
aliquo coz q in vntu esset dapnati xci capitali hu-
tito fce suo tempore qui pxis an me fuit elapsu e in
vexo et flarot ne vtiq probau potuit ta flagrosa
et p dita libido q ad pbro priuato quidget i peris
dedero Depe audini amauibus qse porro pueros
asembz audisse dicebat solitu mixari gamu fabri-
ciu qui cu apud rege pxiu legato ess audiss a
thesalo que ee quenda athen qui sese sapiente pfae-
tumqz dice oia que faciq ad volupte ee referenda
Quod ex eo audieris dicebat maxad curu et titu
conuicau optac solitos ut id sapientibz ipiq puxo
psuade quo faalig vnti possit cu se voluptibz dedis-
sent vixeat manz curu cu publico dedino qui quemo
an cu qsul se p re publica qro qsulatu deno-
uerat vlorat eud fabriciq noxat conuicag qui tu
ex sua vita tu eius que duo publici detri facto iudi-
cabat esse pueto aliq natua pulchre atz pclaru
quod sua spote peteret quodq sprete et grempta
voluptate optiq quisq sequeret Quorsu ergo tam

multa de voluptate quae non modo vituperatio nulla fient
 summa laus senectutis est quod ea voluptates nullas mag-
 nope desiderat caetera epulis extructisque mensis et
 frequentibus potant. Caret Ego et vinolentia et au-
 ditate et insomniis Sed si aliquid dandum est voluptati
 quam cum blanditiis non facile obstitit. Dicit enim pla-
 to epula mentis appellat voluptatem quod non ea videlicet
 homines capiunt et hedono piscibus quibus in modum epul-
 tantur senectus modice in quibus delicta est. Gayu-
 duclium matris filium qui probo primae classe deiecit
 redentem a cona senem sepe videbam puer delictabat
 aebra tubali et tubicine que si nullo exemplo privati
 supererat. Tantum licet daret gloria Sed quid
 ego ad alios ad me ipsum iam reuertar primum habui pro-
 sodales Sodales autem me quosdam gratitate pro facis
 videris magne viris acceptis Epulabar exgo tuiso-
 dalibus omnino modice Sed erat quidem feruor etate
 quae progrederetur sua fuit in dies miora Neque enim
 ipse quimiorum delictorum voluptatibus corporis magis quam
 retu aurore et sciorebus meuebar Bene enim maio-
 res acubatorum epularem aurore quae vite quimiorum ha-
 beret quimium nouerunt melius quam gratia quae huiusmodi tu-
 gpotatorum in gratiorum vocat ut quod in cognere mi-
 num id maxime probare videatur Ego vero pro se moris
 delictorum tepestiuum quibus coniuuiis delictor Nec cum
 aqilibus solum qui pauci in admodum restat sicut vna
 etiam etate atque vobiscum huiusmodi senectuti magna gratia
 que in se moris auiditate auxit potioris et tibi sus-
 tulit Quod si quocumque etiam ista delictant ne oio
 bellum inderisse videam voluptati quae propterea quod
 nalis magis non indergo ne in ista quod voluptatibus ipis
 carens sensu senectute me vco et magistrum delict-
 tant amaroibus insatuta Et is sermo quae more

migrorum asumo magisterio adhibere in poculo et pomula
sicut in symphosio Xenophote est minuta atq; uocata et
refrigerata estate et uicissim a sol a ignis habemus
q; qd est in sabinis p se q; solio communi q; uiciorum cotidie
opteo quod admittam nocte quod maxime possis facere
uano se moe pducas id non est voluptatem tanta quanta
uicibus utilitas miseris accidit. Sed ne desideras qd nihil
at molestum est qd non desideres bene. possides cu ex
eo qd id ad affectu estate quereat uideat ne ubi uenit
De melioribus libere uo ipse sicut adno agresti
ac fructu p se q; cupidus em uicium talium fortasse et
molestum est carere. Sicut uo et explet iocundis
e carere q; seui q; q; non carere qui non desiderat. qd
hoc in non desiderare duo ee iocundis q; seui. Quod
si ipse ipse voluptatibus bonas etas seui libere primu
seui p uicibus ut dicitur. Dem hinc q; q; senectus
est si non habude potu non oio caet ut turpior
autilio magis dicitur q; in pma cauea spectat delecta
tu esse q; in uicibus. Sic adolestra voluptates p se
iucis magis fortasse letas si delectat esse senectus p se
eas spectans tantu q; q; sunt est. At illa q; q; sunt
animi taquam emente sapientis libidinis ambitionis
contentionu inimicitiae cupiditatu omni seui esse
seuiq; ut dicitur uicibus. Si uo hinc aliquid taquam pabulum
studij atq; doctrine nihil e otiosa senectute iocundis
uicibus uidebas in studio dmerendi pene reli atq;
ecce gallu familiaru p uis tui sapio Emoneus
illud lux noctu aliquid dicitur ingressu q; uicibus
nox oppetit cu mac cepit qua delectabat cu de
fatos sed et lune mitro an nob p dicitur. Quid
in leuoribus studijs si in acute Quia gaudebat
bello suo p uicibus neutu q; tunc uicibus plantus
qua p uicibus uidi esse seue leuoribus q; q; sex
annis anteq; ego natus su fabula docuisset atq;

auditorioq; consilio usq; adoleſcentia mea p̄cessit
 etate Quid deluſi caſſe et potitione & cunctis uis studio
 loquax a de h9 publicis sapientis qui hinc p̄ante dieb9
 potitex maxig fact9 e. Atz eos oēs quos ḡmcoram hinc
 p̄andis flageatib9 uidi9 penes Maxam uō ceterū que
 uita ſuade. medulla dix̄ emig q̄nto studio exerce
 r̄ dicendo. uidebas eā ſene Sive ſe exgo epular9 aut
 ludoz a portore voluptes in hinc uolup̄b9 comparandē
 Atz hoc quide ſudia doct̄ne que q̄d p̄udimb9 & bene
 ſp̄tute p̄uē ad etate reſp̄t. ut hoſtū illud ſolonis
 ſit quod aut uerſculo q̄dā ut an̄ dixi ſeneſcē ſe mltā
 r̄ dies addiſtente Quia uolupte ai nlla r̄re poteſt
 eē maior. Deo nūc ad uolup̄tē agricolaz q̄b9 ego in
 credibile delitor. q̄ nec ulla ſpedū² ſeneſtute et m̄
 ad p̄cipue uita p̄xiē uident̄ accedere habentur
 em̄ uoēz ad t̄ra que nūquā r̄cuſat imperiū nec
 unquā ſine uſuā r̄dd̄t q̄ accepit. ſed alias m̄dore
 plerūq; maiorē tū ſeneō. q̄q̄ me quide nō ſentus
 mō ſerā r̄p̄t̄ere uis ac natā delat̄ que tū ḡm̄io
 molito ac ſubato ſp̄axp̄ ſeneē accepit. p̄mū id
 oareatū r̄hibz ex quo oareatū q̄ hor effiat nouata
 e Dem t̄reſatū uapōrē & cōpreſſū ſulco diffund̄
 et elicit herbeſtente ex eo uinditate q̄ mixta ſibris
 ſurp̄iū ſenſū adoleſcit culmoq; erecta ḡuſulato va
 ginis iā q̄ p̄ubereſ includi² eāb9 ad emerſit fund̄
 feugē ſp̄iti ordie ſeuctā. et q̄ auiū uitoze moſp̄
 munit² uallo aruſtaz Quid ego uitiū ort9 ſat9 mac
 meta ḡm̄ore Sacari delat̄ioē nō poſſū ut mee
 ſeneſtute r̄q̄em oblat̄amentūq; noſtate Omitto em̄
 om̄ ip̄az om̄q; ḡn̄ant. e t̄ra q̄ ex ſia c̄tulo ḡno
 a ex armo uicario a ex r̄t̄az feugū a ſurp̄iū. mi
 niſſimis ſib9 ſatob t̄uōb r̄amof p̄ceat Male
 oli pl̄ate ſarmeta uicē radiceſ p̄pagūb9 nō ea
 effiant ut quemuis tū amiatōē delat̄et. uiti9
 quid9 que nā radura e n̄ ſulca e ſer̄ ad t̄exam
 Eadem ut ſe erigat clauiculis ſuis q̄ m̄arib9

quidam est nota gpletit. Quia serperem multiplici
lapsu et creatio fero apud totos agriculorum.
ne siluestat pament et iocis p b nimia diffundat
Itaqz mente vere i hns q ricta p existit tamq ad
articulos pamentoy ea que gema de. Aqua omes
vna se ond q ex suo terre et caloe solis angustes
pms p per acceba gustatu. dem matuata dul
cessit. **De**. Vestraqz pampinis n modico tpe
calet et nimios solis defendt ardoes. qua quid
pt ee cu feutu long. tu aspectu pulchria. Et
quid no vultas me plid ut an dixi s p ead culta
et ipa na delectat ad mimuloz ordies capid
gungat rligat et pagat vnu pamentoy ea
que dixi alioz apud alioz i missio. Quid ego
irrigatib quid fossioes agru p pastinatioes
pferat. Quibz fit multo terra fecund. Quid
vult loquor pteroradi dixi i eo libro que de
rebus rusticis ppi de qua doctus hesiodus. ne em
quid fecit tu de culta agru scribet. At hoeris
qui multo ut in vide an fecit lacertem
temerem desudem quod capiebat e filio colere
agru et cu pterante fact. n vo segetibz solu
et prat et vineis et arbustis res rusticis lere
p. Sed orp est et poris cu pcuru pastu et
apud examibz floz om varietate n confi
tob mo delectat s est isioces qbz metul i vent
agricultura sollens. Possu psequi p intra obler
tamta reru rusticar. Sed ea ipa q dixi pno
fero fuisse logiora. Ignoscet aut sua a studio
rusticay reru pucta p et senectq e na loquaroz
ne ab oibz ea vici videar viduar. Ergo i hac
vita curio tu de pamentibz pabimis de piceo tri
uphauset gupit extremu tps etate. Cuiqz
ego villam gteplans abest em no longe a me
amiaci sat no possu vel hoib ipis contmentaz
vel tempoz disciplina Curio ad foru pcedenti

19.
magnū auri pondus sancti ei tū attulisset xpu-
dian fuit Non om̄ auri hūc tā p̄daz si videri dicit
sibi q̄ hūc auri ip̄care. Poterat ne tantū auri
nō effūc̄ iocūda senectute Sed vero ad agricolā
ne a me ip̄o recedat Inagur exat tū scatores id est
senes Siquidē arāi lucio quino ^{nūaatu}
ē tū dictatorē eē factū Cuius dictatorē iussu maḡ
equitū gajus scivilius aulū spurium emiliū
regni appetentē ei occupatū int̄emit A villa
ip̄enatū accersēbant et curuis et ceteris senes
Ex quo qui eos accersēbat viatores notati sūt
Num ergo senesq̄ horū miserabilis fuit qui se
agriculcū oblectabat Nea quidē senecia hant
sio an vlla beator possit esse Neq̄ em̄ solum
delectator officio qd̄ hom̄i generi vniūso cultura
agrorū ē salutaris Sed et delectatōe qua dixi
et satietate et copiaq̄ rerū om̄ q̄ ad virtū hom̄i
cultūq̄ eā deoz p̄tinēt ut qua her qdā de
siderat i grāz iā tū voluptē redeat Sēp̄ em̄
boni assiduiq̄ d̄m̄ r̄feta cella vicia olearia
et iā panaria. Villa q̄ tota locuples ē. habū
dat porco. heda. agno. gallia. lacte. caseo.
melle. Nam ortū ip̄i agricolē suavia altera
appellat. Conditōra facit her sup̄na rancis
cū opib̄ aucupū atq̄ venatō. quid d̄pratorū
viriditate. d̄ arborū ordinibq̄ aut comitū
oluntoz ve specie plūa dicit. Breui p̄daz.
agrob̄n̄ cultū. nihil p̄t esse nec vsu vberis
nec specie d̄natis. ad quē fouēd̄ nō mō nō re-
tardat v̄zētia i vitat atq̄ oblectat senectus
vbi em̄ illa p̄t etas aut ralefac̄ d̄ apricatōes
melis vel igni. v̄zissim̄ v̄mbrib̄ aq̄s ve refri-
gerāxi salubris Sibi habeat ergo arma sibi
equē sibi hastas sibi clauā et pilā sibi vena-
tores atq̄ aucup̄ nobis semibq̄ exclusiombq̄ m̄t̄
talos relinquat et asseras Id ip̄m̄ v̄zūm

liberit q̄ sine hinc b̄ta esse senectū potest. Metus
ad res periculosas xenophōte libri p̄t q̄s legit q̄s studiose
ut sciat q̄ cupisse ab eo agriculturā laudat i eo libro qui
est de tuenda re familiarī qui econōm̄ inscribit. De t̄p̄
ut intelligat nihil ei tam egale videri quā sūdium a
agricolendi. Socrates in eo libro loq̄t̄ cū centobolo circū
mōrem ege p̄saz p̄stante ingenio atz ip̄cip̄ glā
cū lisander late de mōis vir sūma v̄tute v̄isset ad
eū sardis. eiq̄ dona a socr̄s attulisset et retulit i rebz
ḡmune erga lisander atz hūanū fuisse et ei quendam
cōseptū agrū et diligētē q̄rū d̄ndisse. Cū autem
amīaret̄ lisander p̄p̄tates arborū & directos in
quātūtem ordies et hūmū subacta atz pura et sua
uitate odorū afflante & floribz. Tum cū dixisse
māxi se nō mō diligētā s̄ etiā sollicitā eiū a quo
esset illa dimessa atz descripta et ei agrū r̄sp̄disse.
At qui ego ista oīa sū dimessa meisq̄ ordies mea
descriptio multē etiā illaz arborū māū mea s̄ sate.
Tum lisander i t̄tete purpureā eiū et mōre cōp̄o
ornatūq̄ p̄sū m̄lta auro m̄ltaq̄ gemis fulgentem
dixisse. P̄tē crece te b̄m̄ fecit quoniam v̄nti sue fo
tuna cōiuncta ē. Hac ergo fortuna licet v̄i s̄ibz n̄ etas
i p̄dit q̄m̄s & ceterā et v̄rū i q̄m̄s agricolendi sūdium
tenas vs̄ ad vltimū t̄p̄ senectutē. Marciū quidē v̄deū
cōiūm̄ cōp̄is ad centesimū annū ceterā p̄duxisse. Cū
esset ita iā etate i agris cōsp̄s h̄at̄ coleret q̄ m̄or
p̄m̄s & sextū cōsulatū sex et quadragita āni m̄t̄fuerit
Ista et quātū sp̄acū etate mānos m̄ū ad senectutē i t̄m̄
esse voluerit. Cāngili t̄p̄ p̄t honorat eiū v̄ma etas
i hoc beator erat q̄ media q̄ auctorit̄ p̄lq̄ h̄ebat laborē
v̄o m̄is apex em̄ senectutē & auctoritas quāta fuit
i lucio cetero metello q̄ra i actilio salathio. inque
illud eulogiū v̄m̄ū plūime q̄sunt q̄tes p̄p̄i p̄ri
māū fuisse v̄rū p̄rōm̄ d̄ carm̄ i ap̄ i sepulchro
Iūe ergo geranis r̄q̄ de laudibz oīm̄ est fama q̄ sen
ciens. Cū v̄nq̄ m̄p̄er publicū crassū p̄nsit

maximū. quē postea marci Lepidū eodē sacrodo p̄ditū
 vidis. Quid de paulo aut affricā loquā a iā an de
 maxio. q̄z nō in p̄tētia solū s̄ etiā i nūtu respēbat
 auctoritas. Habz senectū honōata p̄sentantā auctoritatē
 ut ea plures s̄ q̄ oēs adolescentie voluptates. Sed in
 oī orōe mēditate eadē me senectutē laudat q̄ fundā
 mētē adolescentie constituta s̄. Ex quo id effiā qd' e' mag
 quōdā tū assensu om̄ dixi miserā eē senectutē q̄
 orōe nō defendet. nō tam nec ruge sponte aucto.
 exire possit hōste ada supior etas fructū rap' aucto.
 extremos. hec em̄ ipā honōabilia s̄ q̄ videt' leuia
 atz omnia salutari appeti de cedi assurgit deduci reduci
 q̄suli que apd' nos et i alijs civitatibz ut q̄z optūe moate
 s̄. ita diligēssimē p̄suad' q̄ utiq̄is etate antecedit
 ita p̄tētie p̄matū t̄. Lipandz Lacedemōi t̄q̄ mō s̄ cī
 metoz dicit' agūt solū Lacedemōis ipse hōstissimū
 dotaliū senectutē. Nusquā em̄ tantū tribuit senectuti
 d' etati nusquā est senectū honōatior. Crūcā mēorie
 p̄ditū est tū athenis in ludis quidā m̄tēatū grandis
 natū veisset magno gressu locū ei nūsq̄ datū a suis civibz.
 Cum autē ad Lacedemōiōs accessit. qui ligati tū esset ceto
 i loco cōsederat cōsūripisse omēs illi dicit' s̄ p̄ne p̄ssū
 rēpisse. Q̄bz tū a ceto gressu plausq̄et mltū datus
 ex hīs quēdā dixisse dicit' Athenēses s̄ q̄ rēta essent
 s̄ facē nolle mltā i orō. S̄ de quo agūt. hoc i p̄mis qd'
 atī quisq̄ etate antecedit ita p̄tētie p̄ncipatū teneat. Neq̄
 solū honōe antecētibz s̄ hīs eē q̄ tū ipso s̄ m̄tēatū
 natū augūes antepomūt. Que sūt ergo voluptates
 corp̄is tū aucto. p̄ m̄is copande. Quibz q̄ splēndide
 osi sūt hī m̄ vident' fabulā etatē p̄gisse. Hec tāquā
 rēxerati hysteros i q̄mo actu corruisse. At s̄ moros
 et anxii et iracūdi et diffiales senes. si querū eē avari
 Sed hec mor' vicia s̄ nō senectutē. At morositas tamē
 et ea vicia que dixi h̄nt aliquid excusationis. Nō illig
 quidē iuste s̄ q̄ p̄bad posse viderat. Contēpti s̄ putat
 despici illudi. p̄terea fragili corp̄e odiosa oīs offensio
 est. Que tamē oīa dulciora sūt s̄ moribz bonis et artibus

Id est cum in vita cum infirmitate intelligi potest ex his fratribus
qui in adelphis sunt. quoniam in altero dicitur in alio totus
sic se res habet. Ut enim non omne vinum sic non omnis natura
vetustate coarctat coarctat. Senectute infirmitate pro
sed ea sicut alia modica dicitur in illo modo Anania
vel semilibus quid sibi velit non intelligo. Potest enim quod
esse absurdum quod quomodo videtur. eo plus videtur quod
Quarta restat causa que maxime augetur. atque sollicitam
meam hanc etate videtur appropinquatio mortis. que certe in senectute
non potest longe abesse. Ad miserum sene quod morte
contemnerenda esse in tam longa etate non videtur que
aut plane negligenda est. si omnino exiguit animi
aut etiam operanda si aliquid enim deditur ubi sit futurus
creatus. At qui tunc certe nihil inveni potest. quid ego
timeam. si aut non miser pro morte. a bono causa futurus
Quoniam quis est tam pulchrum quam potest adolescentibus cui sit ex
placuit se ad respectum esse venturum. Quoniam etas illa
multo plures quam nostra morte casus hinc facit in morbos in ad
adulescentes quibus egrotat tristis curat. Itaque pauca
venit ad senectutem. quod mihi ita accidit melius et prudenter
videtur. Mens enim in re et quod in infirmitate est. quod si in
fuisse. nullo modo tunc fuisse. Sed video ad mortem
inpendentem. quid est illud tunc senectutem tunc in videtur
tunc adolescentia esse commune. Senti ego in opto filio. tunc in
expectat ad adelphas dignum. sub quo tunc supio more
etate omni esse commune ut sperat adolescentibus se diu videtur
quod sperare id senex non potest. Insuper sperat. quod est
enim scilicet quod in senex prout hanc ac falsa pro videri.
Senex ne quod sperat quod habet. At deo melius quod
quod adolescentibus cum id quod ille sperat hinc operatur est.
Ille vult diu vivere hinc diu vixit. Quoniam omni boni quod
est in hunc vita diu. Da enim supinum tempus expectemus
thaxioy regis etate fuit enim ut scriptum video archad
tomus quidam grandis qui octoginta annos regnavit vixit

et cetera vixerat Sed mihi nec quidem duntaxat quod
 videtur michi quo est aliquid extremum Cum enim id
 aduenit tunc illud quod preceperit effluxit tantum remanet
 quidem quod vixit et reuertitur respectu sui. Hinc quae
 cedunt et dies et menses et anni Nec per totum tempus vixit
 reuertitur. nec quod sequatur sciri potest Quod cuius tempore
 adiuuandum datur eo debet esse contentus Neque enim historiam ut
 placeat pagenda fabula est modo in quocumque fuerit
 actu probet. nec sapienter usque plaudite veniendum
 est Breue enim tempus etiam satis longum est ad bene habere
 vixit Similiter propter longum non magis dolendum est
 quam agerole dolet Praeterea vixit quibus suauitate
 estate autumnoque vixit vixit enim tanquam adolescentiam
 sicut ostendit fuit futurum. Reliqua tempora motu fuit
 et parandis accommodata sunt fuit at senectute est
 ut sepe dixi ante partem bonorum memoria et copia.
 Quia vero quae secundum naturam sunt sunt habenda in bonis
 Quod enim tam praesens naturae quam sensibus emori. quod idem quod
 adolescentibus aduersitate et repugnantia naturae Itaque adolescentibus
 mihi mori sic videntur ut aquae multitudinis flammis vis
 opprimitur Senes autem sicut sua sponte nulla adhibita
 vi corruptis ignis extinguitur Et quasi poma ex arboribus
 vixit cecidit si sunt. vixit cecidit. si mala et cetera decidunt
 Sic vita adolescentibus vis auferit sensibus maturitas
 Quae quidem in tam iocunda est. ut quod admodum propter aetate
 da quasi terra vixit vixit aliquando in portu ex longa
 nauigatione esse ventum Senectute at nullo de rebus
 vixit in ea vixit quod ad minus officii vocat tunc pos-
 sis. et in modum contempnitur Quod quod ut aetate caetera
 senectute sit quam adolescentiam et foras hoc illud est quod
 phisistrato tyranno a salote responsum est. cum illi quod
 vixit qua tandem spe fuit sibi tam audaciter obisset.
 Respondit Senectute Sed uiuendi est finis optima

cum integra mente ceterisq; sensib; opa ipsa suū eademq;
augmētauerit natā dissoluit ut nēru aut edificium
idem destruit facile q̄ cōstruunt. **S**ic hōez eadē optāe quē
cōglutiāt nā dissoluit. **N**am oīs aglutina^o res egre in
uētata facile diuellit. **I**ta fit ut illud breue t̄p̄o uite re-
liquū. nec auidē appetendū senib; n̄ sine causa deserēd;
Retatq; pitagoras ī iussu impatorū idē dei de p̄p̄dio et
statōe uite **D**ecedere **D**oloris quidē sapiētē eulogiū est
trouose negat uelle suā mortē dolore autō et lamētō
vacare uult credo se carū suis aut esse **S**ed haut suo
an meli; emis **R**emo melacnis decoret nez funera
fletu facit. **H**ic censet lugendā nō ēē mōtēz q̄ ī mor-
talitas ḡsc̄t. **N**am sensū mouēdi si aliq̄s ēē p̄t usq;
ad exigūū t̄p̄o p̄ferti sem p̄ mōtēz quidē sensū a optā-
dus aut nllg ē. **S**ed hoc meditati ab adolescentulis
deb; ēē. mortē ut negligat. **S**ine q̄ meditatiōe tran-
quillo ēē aū nō p̄t. **M**ouēdū em̄ t̄p̄o ē. et id mōtū
an eo ip̄o die. **M**ortē ergo oib; horū impendēre timēs
trāquillo quib; potēt aū cōsistē. **D**e qua nō ita lo-
q̄ta disputatiōe opa ēē uidē^r cū x̄odor nō tm̄ lucū
brutū qui m̄liberada p̄cia ē intēf̄tō. nō duos
deos qui ad uolūtariā mōtē cursū eq̄z itauerunt
num marcū aculū qui ad suppliū ē p̄fecto ut fide
hosti data cōseruaret nō duos stuprōes qui iter p̄cis
vel cōpōib; suis obstruere uoluerūt. **A**lum aūm tuum
lucū paulū q̄ mōtē luit college ī cathenesi temeritate
Qum marcū marcellū cō interitū n̄ crudeliss; quidē
hoste honōe septuē carere passō ē. **S**ed legiōes n̄as
quidē. quas scripsi ī originib; ī eū locū sepe p̄uēdas
alacri aū et erecto unde se nūquā reditiōs arbitrarēt
Quid ergo adolescentes et hī quidē nō solū indocti s;
eā iusticiā contempnūt id docti. senes ex timēstent
Dimino ut mihi quidē uidē^r rerū om̄ facietas
uite facit sacietatē. **S**unt p̄uēcie cetera studia.
Qum ego ea desiderat adolescentē p̄t īueniūtis

adoleſcentiae. num ea ſi q̄ſtans iam requirit etas que et
 media dicitur. Sunt etiam eiq̄ etas. num ea q̄de q̄rūt
 i ſenectate. Sunt extrema ſaudia quedā ſenectute. Ergo
 ut ſuperior etatū ſtudia cadūt ſic etia cadūt ſenectute
 Quod ai exencit. ſacietas vne tēp̄g maturi mont affect
 Equide nō videt cur nō audea dice vobis qd̄ ip̄e ſeni
 aia de morte quod eo meliq̄ tēnere in videret q̄ ab ea
 p̄p̄us ab ſim. Ego vros p̄res tu publi ſupio tu q̄ gay
 beli vros clariffios mihiq̄ cūſſios vime arbruo et ea
 quide vita que e ſola vita noīanda. Na dū ſuō iduſi
 i hns op̄agibz corpus munē q̄dā neceſſitate et graui
 ope p̄fungim. Et cū aig reſte exaltip̄o dōralio
 depreſſo et quaſi demēſo i terra locū diuīe nāe etēnitatq̄
 contraiū. Sed credo dcos i mōtalis ſpaxſiſſe aīos in
 cōpōā hūana ut eſſet q̄ tēras tueret quibz celeſte
 ordinē q̄replantē imitarent cū vne mō atz cōſtā
 cia. Nec me ſolū ratio aut diſputatio impulit ut
 ita credere ſ nobilitas etia ſūmoz p̄hoz & audo
 ritas. Audieba pitagora pitagoreoſq̄ molos.
 pene mōs qui eſſet itali p̄hi quōdā noīati dū
 bitaſſe nūquā qui ex vniuerſa mente diuīa deli
 batos aīos habem. Demonſtreabāt in p̄terea
 que ſocrates i ſupmo vne die de i mōtalitate aīoz
 deſeruiſſet is qui eſſet om̄ ſapientiffio oraculo appol
 linis iudicat. Quid mīta. Sic mihi p̄ſuaſi. ſi
 ſentio. cū tanta celeſtatis aīoz ſit. tanta mōra
 p̄teritoz futūozq̄ p̄uidētia. tot artēb̄ tante p̄uē
 tot i uenta nō poſſe eā nāz que reb̄ cas q̄tineat
 eſſe mōtalem. Cumq̄ ſemp̄ aig agitet nec p̄u
 cipū mōtz habeat qz ip̄e ſe moueat nec ſmēn
 quidem habituz eſſe mōtz qz nūq̄ ſe ip̄e ſit re
 lictuz. Et cū ſimplex cū nā eſſet nez h̄ct in ſe q̄
 q̄ admixtū diſpar ſui atz diſſimile. nō poſſe cū
 dūdi. Quod ſi nō poſſi. nō poſſem interire.

Magnosq; argumēto esse hōies sūre placq; anquā nati
sunt Quod iā pueri cū artib; diffīles distant ita celestis
res inuābiles arripiat. ut nō tantū p̄mū accipere
videant. s; remissi et reddari. hec platois fore sūt.
apud xenophōntē aut morieb;. Cuius maiō hoc dicit.
Nolite arbitrari mi carissī filij me cū auob; digesto
nūsq; aut nūm fore. Nec em̄ dū erā vobiscum
cūm meū videbat. In hoc corpore eū esse ex hīs rēb;
quas gerebā intelligebat. Eundē ergo esse creditote
eā si nūm videbit. Nec vō dātorē viorē q; morte
hōies p̄maeret. si nihil eorū iporē cū efficiet quo
diuag; meoziaz sū tenem;. Nihil quidē nūq; p̄suade
potuit auob; dū in corporib; eēt mortalib; viuere. cū
eūssent ex hīs emori. Nec vō tū aīm esse insipientē
cū ex insipienti corpore euasisset. Sed tū omī admixtōe
corpis libatō purg; et integer esse cepisset. tum esse
sapientē. Atq; eā cū hōmīs natā morte dissoluta
ceterā rerū p̄spiciū est quo queq; distat. Abent
em̄ illuc oīa vnde orta sūt. Aniq; aut solq; nec cum
adest nec cū discedit appaet. Jam vō videt; nihil
esse mortis tam simile quā sōpniū. At qui dōmēcū
Animi maxie diuinitatē suā declarāt. Multa enim
cū remissi et liberi sūt futūa p̄spiciūt. Ex quo intelligi
q̄les futuri sūt cū se placē corpis vinculis relaxauerit.
Quare si hec ita sūt sic me solute inq; ut deum.
Sim vna ē interiturq; aīq; cū corpore vob; in deos verē
qui hāt pulchritudinē omēz tuent; et regūt. meoziaz
mī pie et violatēq; seruabit;. Cuius quidē hec mori
eūb;. Nos si placet nrā vidēq;. Nec vniq; insipio
p̄suadebat aut patrē tūm paulū d; duos auos
paulū et affricanū. aut affricani patrē d; patrum
aut eā multos prestantes viros q; emiare non
est necesse. tanta esse conatos que ad posteritātē
meoziaz p̄tineret n̄ aīo cerneret posteritate
ad se p̄tinerē. An censes ut de me ipso aliquid

27

more semper gloriari me tantos labores diurnos nocturnosque
domi milicieque suscepturum fuisse. si isdem finibus glo-
ria meam quibus vitam esse terminaturus. **R**one me-
lioribus fuisse otiosam etatem et quietam sine ullo labore
et contentione traduce. **S**ed nescio quomodo cum eriges se
ad posteritatem semper ita prospicebat quasi tu excessisset
e vita dum denique viturus esset. **Q**uod quidem in ita se
haberet ut cum immortales essent haut optimi cuiusque
cum maxime ad immortalem gloriam intere. **Q**uidquid sa-
pietissimum quisque equissimum auro moriturus. stultissimum iniquissimo
nomine videtur vobis hinc cum qui plus cernat studio et
longius videre se ad meliora proficisci. **I**lle autem et obtusio
sic acies non videre. **E**quidem offeror studio presertim nros
quos colui et dilexi videndi. **S**ed vero eos non solum quere
habeo quos ipse cognovi sed illos etiam de quibus audivi
et legi et ipse conspexi. **Q**uod quidem me proficiscente haut
sane quibus facile retraxerit nec tanquam pila retraxerit. **E**t si
quibus deo in largiat ut ex hac vite etate repueris
et in cunctis vagare. valde reuersem fieri vobis velim quasi
decurso spacio a calce ad carceres reuerti. **Q**uid enim
hinc vita comodi quod non peius laborat. sed habeat sane. hinc
certe in aut si sacietate aut modum. **N**on libet enim mihi
deplorare vitam quod multum et idoti fecerunt. **S**ed me
vixisse peius quam ita vixi. ut non frustra me natum
existime. et ex vita ista distedo tanquam ex hospicio non
tanquam edomo. **C**ommodi enim nam diuersorum nobis non
habitandi dedit. **O**portet die cum in illis diuinum auro
osilium retinere proficiscentem. **C**umque ex hac turba et collu-
vio me disteda proficiscentem ad eos in se vobis de quibus
an dixi vobis ad cathone meum quo melior natus e
nec pietate prestans et game corpus e creatum quod
contra decuit ab illo meum. **A**nno vero non me deserens sed
respectans in ea profecto loca distessit quo mihi ipse
cernebat esse remedium. **Q**uod ego in eum casum fortiter
ferre visum sum. non quod equo auro ferem sed me

ipse consolabar extimās non longinquū intē nos digressū
 et discessum fore. **H**is in rebus **S**tipio id em̄ teū lelio
 amirari solere dixisti. **L**entis est senectū nersolū non
 molesta sicut iocūda. **Q**uod si in hoc erro q̄ aios hōm
 i mortales esse credū libentē erro nec mihi hūc erroze
 quo delator dum uiuo extorquē volo. **S**im mortuus
 (ut quidā minuti phī censet) nichil mihi senectū
 nō ueror hūc erroze meū mortui phī uideant.
Quod si nō sūg immortales futuri tū extigui
 hōi suo tpe optabile est. **N**am h̄ nā ut aliaz om̄
 rerū sic uiuendi modū. **S**enectū at̄ etatē ē p̄ctio
 tamquā fabule cuius defangatorē fugere debem⁹
 p̄sertim aduicta suactate. **H**ec habui de senectute
 que dicere ad que uinā p̄uicātē ut ea que ex me
 audistē re experti probare possitis. **¶ 16° uale.**

¶ Explicit. tully. de senectute.